

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Факултет по класически и нови филологии

Катедра „Кореистика“

Цветелина Вескова Андреева

**Формиране на корейската женска литература в началото на XX век
(Творчеството на Ким Мьонсун, На Хесок и Ким Уонджу)**

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертация

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

по научна специалност

„Литература на народите на Европа, Америка, Африка, Азия и Австралия“

Научен ръководител:

Доц. д-р Яница Иванова

София, 2020

Дисертационният труд е обсъден и насрочен за публична защита на заседание на Катедра „Кореистика“ към ФКНФ на СУ „Св. Климент Охридски“, проведено на 09.01.2020 г. Дисертационният труд със заглавие „Формиране на корейската женска литература в началото на XX век (Творчеството на Ким Мьонсун, На Хесок и Ким Уонджу)“ се състои от увод, три глави, заключение и библиография. Освен тях са включени четири приложения. Обемът на дисертационния труд е 196 страници, от които 158 са основен научен текст. Списъкът с използвана литература обхваща 119 заглавия.

Защитата на дисертацията ще се състои на юни 2020 г. от ч. в зала 111 на „Центъра по кореистика“ в ЦИЕК, бул. Тодор Александров 79, ет. 1. Материалите са на разположение в библиотеката на „Центъра по кореистика“, ет. 2.

I. Характеристика на дисертационния труд

1. Обект и предмет на изследването

Корейското писмено литературно творчество съществува още от древността, но въпреки това доскоро се наблюдава слаб интерес извън страната към съвременната корейска литература. Благодарение на активната намеса от страна на държавата, тя става все по-разпространена в чужбина. Независимо от световната популярност на много от съвременните корейски писатели, западните читатели са сериозно затруднени да разпознаят творбите им. За сметка на това, писатели от съседните на Корея страни – Япония и Китай, са значително по-различими.

Тази относителна непопулярност е още по-осезаема що се касае до жените писателки. Така например, в първия публикуван *Наръчник на Блумсбъри за женска литература*¹, от 1992 г. на известното издателство със същото име, няма никаква информация за корейската литература и корейските писателки. Наръчникът се състои от цели 1172 страници и се ползва активно както от академичните среди, така и от обикновени читатели и представя над 5000 творби. В същото време, изданието обширно разглежда литературното творчество на редица други азиатски държави.

Причините за доскоро неголямата слава на женската литература и в самата Корея се коренят в ценностната система на корейците и мястото, което заема жената в обществото по време на династия Чосон (1392-1910), а именно – пределите на дома. Втората водеща причина е образованието, което получават мъжете и жените, и различната писменост, която използват. Независимо от наличието на изконната корейска писменост *хангъл* (한글) още от XV век, до края на XIX век мъжете предпочитат да използват класически китайски език. Тъй като за заемане на държавен пост се изискват познания и умения в творенето на литература по китайски образец, сферата става изцяло доминирана от мъже.

Обект на настоящия труд са именно животът и творчеството на представителките на първата вълна съвременни корейски писателки - Ким Мъонсун (김명순; 金明淳), На

¹ The Bloomsbury Guide to Women's Literature (1992)

Хесок (나혜석; 羅蕙錫) и Ким Уонджу (김원주; 金元柱). Изборът им не е случаен. Те са не просто първите три съвременни писателки на Корея, но и активни дейци за промяна на традиционния морал, налаган на жените от столетия. Чрез начина си на живот, който защитават и в произведенията си, те често скандализират обществото и в крайна сметка биват отхвърлени от него, но постигат целите си – да популяризират образованието сред жените, да отстояват равни права с мъжете и да предложат алтернатива на уредените бракове. Творчеството на избраните писателки спомага за просвещението на жените в Корея и е ключов фактор за промяна в културните разбирания, както и за появата на съвременни авторки в страната. То е и предмет на настоящето изследване. Работата предлага поглед върху корейската литература, като се фокусира върху поезията и прозата, създадени от жени в началото на миналия век.

2. Цел и задачи на изследването

Основна цел на настоящата дисертация е да се проследи процеса на формиране на съвременна корейска женска литература, да се анализират факторите, довели до промяната от традиционна в съвременна литература, и да се разгледа ролята на жените в този процес. Ще докажем връзката между процесите и ще обосновем тезата, че благодарение на динамиката в обществото, която настъпва в края на XIX – началото на XX век става възможно да се появят образовани жени и респективно първите писателки на съвременна Корея. В допълнение на това, тези факти ще ни послужат за защитаване на позицията, че първите пишещи жени са не просто литературни таланти, но и носителки на новото, които допринасят за модернизирването на съвременното корейско общество.

За реализирането на целта е нужно да се решат следните **задачи на изследването**:

1. Изясняване на причините, които водят до изключването на жените до края на XIXв. от литературната сцена. За изпълнението ѝ е нужно да се анализира ситуацията в страната до момента преди началото на модернизацията. Достигнали до нас творби на

жени от времето на династия Чосон доказват тезата, че въпреки ограниченията, налагани от конфуцианските норми, в страната творят много таланти жени.

2. Изследване на факторите, които водят до промяна на мястото на жените. От анализа на всеки един тях и от връзката помежду им се добива ясна представа защо появата на съвременна женска литература се случва именно в началото на миналия век.

3. Проучване на творчеството на първите жени писателки, които се появяват в началото на XX век: кратък обзор на живота на Ким Мьонсун, На Хесок и Ким Уонджу; чрез подбора на ключови произведения от творчеството им да се изведат общите теми и образи, които се появяват в произведенията им, като се анализират външните влияния, които оказват въздействие върху разгледаните творби.

3. Методи на изследване

С оглед на целта, задачите и обекта е разработена и съответната **методология**. Изследването е литературоведско и литературно-историческо и използва някои от методите на херменевтиката за интерпретация на текстове и възгледите на Волфганг Изер представени в рецептивната теория². Приложен е интертекстуален подход. В същото време, работата засяга и други сфери на хуманитарното и социално знание, от където идва и разнообразието на понятийния апарат – съвкупност от термини от теория на литературата, джендър изследвания, история.

В хода на изложението се оказва целесъобразно редуването на различни типове интерпретативно фокусиране за по-доброто разбиране на анализирания текстове. От една страна се вземат предвид не само съдържанието и жанра на текста, но се цели да се обхванат максимално контекстуалните измерения. Познаването на ситуацията и историческите събития от периода спомагат за коригирането на предварителната представа за интерпретираните текстове. Така анализът е по-точен, тъй като спомага за по-ясното разбиране на темите, които в друг контекст биха носили различно послание.

² Виж [Изер 2003]; [Изер 2004].

Като изхождаме от рецептивната теория на В. Изер от средата на 70-те години на XX век и фокусът ѝ както върху рецепцията на литературния текст, така и върху въздействието върху потенциалния читател, изследваме реакциите на читателите спрямо разглежданите текстове и търсим промените, които претърпява интерпретацията на една и съща творба. Не на последно място, интертекстуалността и разбирането на текста като интертекст, ни помагат да открием следите на активни връзки и отношения с други текстове. Представяният от Юлия Кръстева термин определя текста като своеобразно абсорбиране и трансформация на множество други текстове и като прилагаме това знание в анализа на представените творби съпоставяме както творбите на трите първи съвременни писателки - Ким Мьонсун, На Хесок и Ким Уонджу - така и с постиженията на жените от периода на династия Чосон, търсим вътрешните връзки и външните заимствания.

4. Актуалност на проблема

В защита на избора на тема би следвало да изтъкнем факта, че корейските жени по-активно творят, а творбите им се превеждат и публикуват в голям брой държави. Все повече писателки получават литературни награди в страната и чужбина, а популярността им расте. За последните десет години най-престижната корейска награда за литература *И Сан*³ е получена 5 пъти от писателки. Наградата за 2019 г. също е присъдена на жена – авторката Юн Ихьон. Съвременна литература, авторизирана от жени, получава признание не само в страната, но и в чужбина. Такъв пример е романът на Шин Кьонсук *Моля те, погрижи се за мама*⁴ от който в Корея са продадени над един милион бройки, а произведението е преведено в над тридесет държави и печели любовта на читателите по света. Авторката е първата жена писател, която получава престижното отличие *Ман* за азиатска литература. През 2017 г. Мин Джин Ли става финалистка в категорията художествена проза на престижния конкурс *Национална награда за книга*⁵ в САЩ.

³ По името на корейски писател от началото на миналия век.

⁴ Виж [Шин, 2008].

⁵ National Book Award.

Романът *й Пачинко*⁶ е преведен на 29 езика, включително български, и попада в челните места на редица класации за предпочитани книги. **Актуалността на подобно изследване** е продиктувана и от засиления академичен интерес към женското литературно творчество от страна на корейски и западни изследователи. Съществува необходимост от разширяване на изследванията, фокусирани върху съвременната корейска литература в България и в частност творбите, съставени от жени. Като недостатък на част от проучените трудове, които разглеждат женската литература, бихме могли да посочим, че обръщат внимание на социалната ситуация в страната само в конкретния период, в който писателите творят. Целта на дисертационния труд е да премине отвъд настоящето, като разгледа и анализира факторите, които довеждат до ситуацията в момента. Това, че трите първи съвременни корейски авторки са представени в различни статии, като е трудно да се открият цялостни проучвания, които да разглеждат творчеството им в паралел, да го съпоставят с периода на династия Чосон и да потърсят връзката между двата периода, ни накара да направим по-подробно изследване, за да бъдат проучени именно тези детайли и така да допринесем за по-цялостното разбиране на творчеството им. Бихме могли да посочим именно това като основен принос на настоящата разработка.

II. Структура и съдържание на дисертационния труд

Настоящият труд се състои от увод, три глави, заключение, четири приложения и библиография. Приложенията съдържат: превод на докторанта от корейски на български език на първия съвременен женски разказ *Момиче под подозрение*, написан от Ким Мьонсун; превод на докторанта от английски на български език на четири откъса на статии, свързани с темата; справочник с корейските имена на споменатите автори и вестници, и хронологичен списък на кралете от династия Чосон; както и снимков материал с изображения на жени писателки от средновековна Корея, на първите три съвременни авторки, и на женски вестници и списания от началото на миналия век.

⁶ Виж [Мин, 2019].

Уводът запознава с обекта, източниците, актуалността, целта, задачите и методите на дисертацията.

Първа глава

В първа глава, озаглавена „Конфуцианството и женското литературно творчество по времето на династия Чосон (1392-1910 г.)“, най-напред са разгледани ролята на конфуцианството и значението на образованието в средновековна Корея. Корените на конфуцианството на Корейския полуостров могат да бъдат проследени далече назад във времето. Още в периода на трите Кралства⁷ то започва да се разпространява на полуострова и е познато на корейците, но набира широка популярност по времето на Корьо (918-1392 г.), а по времето на династия Чосон се превръща в държавна идеология.

Най-общо казано, конфуцианството е начин на мислене и представя конвенционални ценности. То е насочено както към поведението на хората в обществото, така и към принципите на държавното управление и представлява висша форма на морал. С утвърждаването на конфуцианството и системата на държавните изпити *куаго* (과거; 科擧), в Чосон започват да се отварят все повече конфуциански училища. На теория тези учебни заведения са отворени за мъжете от всички класи, но на практика учащите са само представители на благородническото съсловие, наречени *янгбан* (양반; 兩班). Значението на образованието е огромно. Само успешно положилите изпитите имат възможност да се реализират на високи постове в държавната администрация и армията.

Въпреки създаването на изконно корейско писмо през XV век от крал Седжон, класическият китайски език остава официално писмо на държавата. На новосъздадената азбука се гледа като на по-низша, но благодарение на нея жените получават достъпна писменост, с която да си служат.

⁷ Трите Кралства – Когурьо (37 г пр. н. е. – 668 г), Пекче (18 г пр. н. е. – 660 г) и Шила (57 г пр. н. е. – 935 г)

По-нататък в главата се разглежда мястото на жената в дома и извън него, и се проследява ролята ѝ в семейството. Засегната е темата за социалната йерархия и задълженията на жените. Заниманията им са строго регулирани в зависимост от статута им в обществото. Най-високопоставени са жените членове на кралското семейство. Във втората група попадат съпругите на *янган* и едрите земевладелци. Към третата категория спадат жените без благородническа титла, а най-низшата прослойка включва робите, жените от сферата на забавленията *кисенг* (기생; 妓生), шаманите. Без значение към коя социална прослойка спада, всяка жена е задължена да спазва конфуцианските норми.

Главата продължава с разглеждане възможностите за образование на жените, които са изключително ограничени. Според управляващите то би направило жените безотговорни към задълженията им в дома. В учебните заведения не се допускат жени, тъй като се приема, че ролята им е сведена само до изпълнение на домакински задължения, за която функция не са необходими специфични познания. Единственото образование, което е подходящо за жената, е това, което ще я подготви да спазва конфуцианските предписания, да бъде добра майка и домакиня, и по този начин да служи на патриархалното общество. На практика жената може да получи образование само в пределите на дома си, а то е фокусирано върху принципите, които трябва да следва при изпълнение на ежедневните си задължения.

Крал Седжон поръчва да бъде създаден специален наръчник, който да спомогне за популяризирането на женските добродетели и да служи за образоването на жените в трите основни принципа за поведение – лоялност към мъжа, преданост към свекърите и родителите, и целомъдрие. Така през 1434 г. е създаден *Три принципа за правилно поведение* (삼강행실도; 三綱行實圖). Наръчникът описва 110 примера, взети главно от Китай.

Въпреки че образованието на жените от самото начало има практическа насоченост, в работата са отличени малки разлики в целите на образованието за жени между по-ранния и по-късния период на управление на династия Чосон.

Разработена е специална система за преподаване на жени. В столицата, тъй като роднините живеят близо едни до други, главата на семейството е отговорен за образованието на жените в рода. В провинцията, където хората живеят по-уединено, един възрастен и уважаван човек от селото е отговорен за всички жени и обикаля от къща на къща в целия район, за да им дава напътствия. Тенденцията жената да се обучава на морал и поведение продължава и през XVI век и ясно свидетелства за огромното желание на управляващата династия да се разграничи от упадналия морал на жените по времето на Корьо. За целта продължават да се използват основно китайски текстове, преведени на *хангъл*, които показват образите на благочестиви жени. След създаването на изконно корейско писмо някои жени от благороднически семейства биват обучавани да четат и пишат на него. Обикновено с тази задача е нагърбена друга жена от семейството – майката, лелята и някоя близка роднина.

Промените в обучението на жените, които се наблюдават през втората половина на династията, са свързани с практическата насоченост, която получава образованието. Жената се учи как да се отнася със семейството на съпруга си, как да отглежда и образова децата си и как да управлява дома си. Наблюдава се и промяна в авторството на текстовете. Вместо кралят и управляващите да поръчват преводи на китайски произведения, започват да се появяват изконно корейски такива. Те обикновено са съставени от някой от членовете на семейство – било то родители или някой от предците, и се предават на жената преди брака.

В работата е разгледана социалната йерархия и задълженията на жените според това към коя прослойка на обществото спадат. Направено е обобщение, че независимо от позицията на жената, тя трябва да живее според конфуцианските предписания.

Важна част от главата заема изследването на писателките от литературната традиция на Чосон. Като се имат предвид ограничените възможности за образование, патриархалните норми в обществото и конфуцианския морал, лесно може да се разбере защо почти липсват жени писателки от периода. Въпреки ограниченията в историята остават имената на няколко авторки, които успяват да постигнат завидни интелектуални резултати. До нас се запазват основно произведения на жени с благородно потекло, на няколко *кисенг* и анонимни творби. Не е случайно, че точно имената и творбите на жени

от благородническата класа достигат до нас. Образованите жени от периода са именно от високите прослойки на обществото. Само жените със знатно потекло имат времето и възможностите да творят литература. Наличието на произведения, чиито автори са *кисенг* се обяснява с факта, че те са специално обучавани да водят разговори на разнообразни теми и да творят поезия като част от общуването им с мъжете.

В зависимост от жанра, в който са написани, творбите биват проза и поезия. Прозаичните произведения са представени от писма, съставени от жени и дворцова литература, която се явява ценен източник на информация за събитията от минали времена. Към поетичния жанр спадат късите стихотворения *шиджо* (시조; 時調), по-дългите поетични творби *каса* (가사; 歌辭) и поезията на класически китайски език *ханши* (한시; 漢詩).

Разгледаните прозаични творби включват писма на придворни дами, анонимни мемоари, посветени на живота на кралиците Инхьон и Инмок, както и *Наставления за жени* (내훈; 內訓) от кралица Сохе, и *Записки за свободните дни* (한중록; 閑中錄) на принцеса Хегьон. В работата е отделено се прави кратък обзор на поетичното творчество на поетесите Хо Нансорхон, Шин Саимдан и Хуанг Джин-и.

В края на главата на база на представената информация и анализирани произведения правим следните изводи:

С налагането на конфуцианството като основна идеологическа доктрина по време на династия Чосон се променя и ролята на жената в обществото. Спазването на строга йерархия в отношенията е задължително. На жената е отредена второстепенна роля. Тя е лишена от право на образование, наследяване на имущество, втори брак. Жената следва да обитава пределите на дома, а функцията ѝ е сведена до това да роди и отгледа наследник на рода.

Образованието има ключова роля при управлението на новата династия. То се явява основна предпоставка за заемане на държавен пост – кандидатите биват назначавани едва след успешното полагане на държавните изпити *куаго*. Неотменна част от изпитите е

писането на класическа китайска поезия и така поетичният талант и перфектното познаване на китайските класически произведения се превръщат в задължителни изисквания към чиновниците. По този начин те придобиват статут не просто на управляваща класа, но и на учени. Постепенно привилегията да получат подходящо образование, за да заемат чиновнически пост, е ограничена до представителите на синовете на семействата от класата на *янган*.

Въпреки че създаденото през 1444 г. изконно корейско писмо *хангъл* (한글) не променя по никакъв начин изпитите *куаго* и кандидатите, които биват допуснати до тях, тъй като на него се гледа като на просто писмо, то значително спомага за образоването на жените. *Хангъл* е много по-достъпно за научаване от китайските йероглифи и създаването му е ключов фактор за появата на творби, написани от жени.

Всички жени трябва да спазват конфуцианските норми на поведение и морал, но в зависимост от социалния си статут жените се ползват с различни права и задължения. На жените от най-низшите прослойки е позволено да упражняват различни професии, които до някаква степен им дават известна финансова стабилност.

Въпреки множеството ограничения, някои от жените успяват да постигнат завидни интелектуални резултати. До наши дни достигат както прозаични, така и поетични творби на жени от династия Чосон. Обикновено прозаичните творби описват живота в двореца и са написани от жени от благородническата класа или техни помощници, свидетели на събитията. Поетичните жанрове, които са предпочитани, са *ханши*, *шиджо* и *каса*. *Ханши* и *каса* са предпочитани от аристократките, а *шиджо* е жанрът, в който творят *кисенг*. Темите, които засягат поемите, са по-разнообразни от прозаичните съчинения и често представят вътрешния свят на авторките. Голяма част от произведенията, написани от жени, са анонимни поради разбирането, че писането е мъжка работа и подобно действие би било позор за цялото семейство. От една страна, писателките са длъжни да спазват конфуцианските предписания, но от друга страна, явно имат будно съзнание и личностни качества, които са изключително прогресивни за времето си.

Втора глава

Втората глава на дисертацията е озаглавена „Формиране на съвременна корейска женска литература“. За да анализираме процеса първо изясняваме концепцията за „женска литература“ и я разграничаваме от „женско писане“, още наричано „женски почерк“. Спираме се и върху въпроса за необходимостта от подобна сегрегация. В настоящата дисертация терминът „женска литература“ е използван в значението си на поезия и проза, писани от жени. Фокусът върху пола на авторите в случая е необходим, за да се подчертае значимостта на явлението пишещи жени в Корея и да се отличат новаторството и приноса им. Смятаме, че при изследването на литературата, създавана от жени на по-късен етап, би било достатъчно да се интересуваме от жанровите специфики на творбите, а не от биологичния пол на авторите им.

В тази глава са разгледани обстойно промените, които се случват в края на XIX – началото на XX век, които неизбежно довеждат до промяна във възможностите на жените да станат писатели наравно с мъжете. През този бурен период, през който традиционните политическа и икономическа системи са разклатени, се случва още една ключова промяна – конфуцианският морал и културни ценности за първи път са подложени на силна критика. Докато анализираме промените, които се случват в страната, отделяме специално внимание на проучването на женските печатни издания и значението им за появата на новите жени в Корея, които са и първите съвременни писателки в страната. Така ще докажем връзката между процесите и ще обосновем тезата, че именно благодарение на тази динамика в обществото става възможно да се появят новите жени и респективно първите писателки на съвременна Корея. В допълнение на това, тези факти ще ни послужат за защитаване на позицията, че първите три писателки са не просто литературни таланти, но и носителки на новото, които спомагат за развитието на съвременното корейско общество, като живеят по начина, който отстояват във всичките си творби – като достойни хора, които имат равни права с мъжете.

През 1876 г. Корея установява търговски отношения с Япония, след което подписва редица договори с други държави, сред които САЩ (1882), Англия (1883),

Германия (1883) и др. Под въздействието на западните идеи, християнството, преводната научна и художествена литература, които все по-свободно навлизат на полуострова, страната започва да се променя.

Реформите от 1894 г., или още известна като годината Кабо, водят до значителни промени в организацията на корейското общество и подобряват положението на жените. Набират популярност различни организации, като *Ширхак*, последователите на която защитават нуждата от практически знания, и *Тонгхак*, която пропагандира идеята за равенство между хората. През 1898 г. в Сеул се създава и първата модерна женска организация наречена *Чанянхуе* (찬양회; 贊襄會). Името на организацията означава „Организация за подкрепа и възпитание”, а основната цел, която си поставя, е откриване на девическо училище. В Приложение 2 е представен превод на докторанта от английски език *Апел за отваряне на девическо училище* (여학교 설시 통문; 女學校設始通文), който тя публикува и който е първият документ, написан от корейки, призоваващ за равни права. В последствие се появяват и други женски организации, които също допринасят за популяризиране на идеята.

Образованието е задължителна предпоставка за модернизиранието на държавата. Първите училища от съвременен тип се появяват благодарение на християнските мисионери. Главата продължава с изследване на преводната литература, която навлиза на полуострова, след което е отделено съществено внимание на женските печатни издания от началото на миналия век. По-подробно е разгледано списанието *Нова жена* (신여자; 新女子), което е не просто първото издание публикувано от жена, но и място за изява на първите писателки на Корея. В този смисъл списанието е уникално по рода си и въпреки краткото си съществуване успява да публикува изключително прогресивни за времето си статии. Откъси на две от тях са преведени от докторанта и са включени в Приложение 2. Сред другите вестници и списания представени в дисертацията, попадат *Списание за дома* (가정잡지; 家庭雜誌), *Напътствия за жените* (여자치남; 女子指南), *Женски свят* (여자계; 女子界) и др.

По-нататък главата засяга темата за появата на новите жени. Въпреки че явлението е световен феномен, новите жени във всяка една държава имат местни характеристики, които са повлияни от ситуацията в самата страна. Така новите жени в Корея са под въздействието на традиционните корейски ценности, японските окупатори, националистическите движения в страната и стремежът към модернизация. За разлика от традиционния образ на жената, който съществува в Корея до този момент и я представя като добра майка и съпруга, образът на новата жената набляга на ролята на корейката в социалната сфера и предполага включването ѝ в дейности, извън дома, които до този момент са ѝ чужди. Като емблематични техни представителки трябва да откروим Ким Мьонсун, На Хесок и Ким Уонджу. Тези три жени са пионери не само като едни от първите представителки на модерно мислещите жени, но и като първи писателки, които започват кариерата си именно от женските печатни издания. До края на 70-те години на миналия век почти непознати, днес те са символ на еманципацията на корейките от началото на XX век. Често критикувани от съвременниците си поради свободния си начин на живот, на практика тези три писателки значително спомагат за промяна на статуквото.

Новите жени се приемат изключително противоречиво. Ако за едни в тази категория попадат само момичетата студентки, които завършват висше образование и са носителки на новите идеи, то за други новите жени са символ на поколението момичета, които не спазват конфуцианските норми в обществото, попадат в скандални любовни афери и се занимават само с удоволствия и пазаруване. Често за засилване на негативния образ се добавя критика към западния им начин на обличане, високите токчета и късата им коса.

В резултат на проучванията върху процеса на формиране на съвременна корейска женска литература във втора глава на дисертацията се стига до следните изводи:

С отварянето на страната за външния свят и под влиянието на християнството, преводната литература, пътуванията в чужбина, появата на модерно образование и други, в края на XIX – началото на XX век настъпват промени в областта на корейската икономика, общество и култура. Първоначално опитите за реформи срещат остра съпротива на консервативно настроените държавници, но процесът е неизбежен и в крайна сметка се стига до съществени промени. За съжаление опитите за модернизация

идват твърде късно, когато Корея вече не може да настигне Япония и попада под нейно влияние. Същинският процесът на модернизация протича по времето на японското генерал-губернаторство благодарение на Япония.

Образованието на жените е силно повлияно от два ключови фактора – християнските мисионери и патриотичното движение за Просвещение, чиито последователи вярват, че образованието и на жените е ключът към модернизация на Корея и запазване на независимостта ѝ. Благодарение именно на модерното образование, жените осъзнават ограниченията, налагани от патриархалните норми, които битуват в обществото и необходимостта от промяна.

Появата на съвременната корейска литература е силно повлияна именно от тези два ключови момента в корейската история – модернизацията на страната, която започва през XIX век и последвалата анексия от Япония. Периодът на модернизация дава възможност на корейците да се докоснат до идеите на Просвещението за образование, равенство между хората и права на жените. Японската окупация надига вълна от национализъм сред населението и респективно води до нарастване популярността и употребата на *хангъл* като принуждава корейските писатели да направят всичко по силите си да запазят изконното корейско писмо и литература.

От тема табу, образованието на жените се превръща в начин за съхраняване на корейската идентичност. Появата на все по-добре образовани жени води и до появата на *новите жени* – завършили учебно заведение в чужбина, носителки на западните идеи за равенство между половете и свободата на избор на брачен партньор. Те се стремят да популяризират вижданията си и започват да ги обсъждат в актуални женски печатни издания от периода.

В началото на XX век в Корея вече има прогресивни нови жени, които си позволяват да се опълчат на традиционните разбирания и да живеят живота си по нов начин. Постепенно те излизат от ролята на майка и домакиня, за да заемат мястото в обществото, което им се полага.

Много важно е да направим разграничение между модернизацията на страната и промяната в ценностната система на обществото. Въпреки стартиралата модернизация на

Корейския полуостров и повечето възможности на жените за образование и професионална реализация, патриархалните ценности остават водещ морален кодекс дълго време след започването на процеса и продължават да налагат ограничения върху женската част от населението на страната.

Съвременните жени често биват отхвърлени и заклеймени от патриархалното общество, което не може да приеме замяната на конфуцианските норми със западни норми на поведение. Видни мъже автори от периода - Ким Тонин, Йом Сансоп и Чон Йонтек, ги описват в своите разкази като хора без морал.

Периодичните печатни издания имат ключова роля за развитие на корейското общество. Те не само запознават аудиторията си с нови идеи, навлизащи от западните държави, но и се превръщат в основна сцена за изява на *новите жени*. Вестниците и списанията са и мястото, където първите жени писателки публикуват своите творби, а значението им за популяризирането на женската литература е неоспоримо.

Появата на новите жени в Корея бележи нов етап от историята на жените в страната по пътя към извоюването на равни права. Променя се отношението на обществото към образованите жени и към техните таланти. Ако в миналото те е трябвало да крият дарбите и постиженията си, то в началото на XX век именно на тези качества се гледа като на най-голямото им постижение.

Трета глава

Трета глава е озаглавена „Житейски път и творчески търсения на Ким Мьонсун, На Хесок и Ким Уонджу“.

Втората половина на 10-те и целият период на 20-те години на миналия век са времето, когато се появяват първите професионални жени писателки. Те разчупват вековната традиция и открито изразяват мислите и мнението си. Ким Мьонсун, На Хесок и Ким Уонджу са не просто първите три съвременни жени писателки на Корея. Те са

бунтарки, които се борят за равните права на жените и живеят живота си точно по начина, който отстояват в творбите си – като свободни и независими хора с право на избор.

Творчеството на трите авторки спомага за по-бързото просвещение на жените и е ключов фактор за промяна в отношението към жените в страната. Като критикуват конфуцианските предписания и патриархалните разбирания, писателките отстояват правото на жената на бъде равна на мъжа що се касае до избора на брачен партньор, образование и професионална реализация. Появата им на литературната сцена на Корея сама по себе си е огромно постижение, а приносът им за промяна на ценностната система на корейското общество от началото на XX век е неоценим.

Ким Мьонсун, На Хесок и Ким Уонджу са жени пионери, които проправят път за следващите поколения писателки. Интересно съвпадение е, че и трите са родени през 1896 г., а На Хесок и Ким Уонджу дори са родени в един и същ месец. И трите са учили в Япония. Стремят се да изградят кариерата си на писателки и да преследват интелектуалните си търсения, като през цялото време не спират да критикуват потисничеството наложено на нежния пол. Всяка от тях е новатор – Ким Мьонсун е първата съвременна жена писателка в Корея, На Хесок е първата художничка, която рисува с маслени бои, а Ким Уонджу – първата жена редактор и издател на първото по рода си женско списание – *Нова жена*.

Ким Мьонсун, е първата, която се появява на литературната сцена. Тя дебютира през 1917 г. с разказа си *Момиче под подозрение* (의심의 소녀), който е и първият съвременен разказ, написан от жена. Това е и основната причина да бъде преведен и включен в дисертационния труд като Приложение 1. Разказът е нетипичен за периода. Липсват излишни абстрактни препратки и дидактизъм. Творбата не завършва с щастлив край, а дава поле за размисъл.

В настоящия труд са представени поемите *Молитва* (기도) и *Въздишка* (탄식) на Ким Мьонсун, които засягат темата за самотата.

Дисертацията продължава с анализ на творчеството на На Хесок, като е отделено значително внимание на поемата *й Куклен дом* (인현의 가) и на разказа *Кьонхи* (경희). И двете творби разглеждат правото на свободен избор и представят терзанията на героините.

Важна част от настоящия труд е автобиографичната статия на писателката *Признание за развод: до Чонгу* (이혼(離婚) 고백장(告白狀) 청구씨(靑邱氏)에게), откъс от която е преведен от докторанта от английски език и е включен в Приложение 2. Текстът на писателката всъщност е протест срещу патриархалното корейско общество и поредно доказателство в защита на тезата за новаторството на идеите и приносът за промяна на остарелите порядки.

Главата завършва с проучване на живота и творчеството на третата съвременна писателка Ким Уонджу. Тя пише поезия, разкази и публикува критични статии в различни вестници и списания. Творческият ѝ път, обаче, започва и завършва с поезия. През 1907 г. едва 12-годишна написва първото си стихотворение *Смъртта на по-малкия ми брат* (동생의 죽음). Ким-Рено изказва много интересно твърдение, а именно, че ако годината на написване на поемата наистина е 1907 г., то всъщност това е първата поема в нов стил в Корея, а не приетата от литературоведите *От морето към юношите* (해에게서 소년에게) на Чуе Намсон (최남선; 崔南善), която е публикувана през 1908 г. [Ким-Рено 2004:18].

За разлика от На Хесок и Ким Мьонсун, които публикуват първите си творби в списания, издавани от мъже, Ким дебютира в първото женско списание в Корея *Нова жена*, което тя самата създава и става негов главен редактор през март 1920 г. Така писателката сама започва литературната си кариера - предимство, което на практика ѝ позволява да бъде независима и да контролира собственото си развитие като писателка.

Ким Уонджу пише и публикува в *Нова жена* кратки разкази, есета и критични статии, в които разглежда основно теми, посветени на жените в Корея и подобряването начина им на живот. Творбите ѝ се фокусират върху необходимостта от образование на жените и равни права с мъжете. Откъси на две от статиите на писателката са преведени и са поместени в Приложение 2. Цялостното творчество на Ким е отражение на нейното

убеждение, че жената трябва да е образована, финансово независима и да се бори срещу закостенялата патриархална система. Тези идеи са поднесени ясно и разбираемо, а целта е да бъдат разбрани от читателите ѝ.

В главата са разгледани детайлно и два разказа - *Смъртта на едно момиче* (어느 소녀의 사) и *Пробуждане* (자각). Ким има по-малка сестра, която умира и е трудно читателят да разграничи дали първата творба описва действителна или измислена история. Разказът всъщност не просто описва една трагична история, но и представя образа на новата жена. Главната героиня има критично мислене. Тя не може да се подчини на остарелите норми, които ще нарушат личните ѝ разбирания и права, дори ако се наложи да умре за това. В него писателката отново повдига актуални за времето си теми.

Пробуждане преразглежда традиционните норми, провокира и показва раждането на новата жена. Разказът доказва, че жената може да бъде творец на съдбата си и да изгради себе си като личност и без чужда помощ. След направения анализ на творбата можем да заключим, че писателката открито защитава идеите си и се опитва да ги представи по ясен и достъпен начин на широката аудитория.

В края на главата са направени следните изводи:

Ако за периода на династия Чосон е нетипично и противоестествено жената да е образована и да твори литература, то в началото на ХХ век след преминаване през множество социални и културни реформи, и след появата на новите жени, все повече от тях се осмеляват да започнат не просто да създават литературни творби, но и да ги публикуват.

Съвременната корейска женска литература от началото на ХХ век се характеризира с традиционни и модерни елементи. Традиционното се състои във функцията ѝ да обсъжда актуалните въпроси на времето, а именно правата на жените. В същото време, тя е модерна заради похватите, които авторките използват и сюжетите, които описват. Основните теми, които разглеждат женските творби от династия Чосон, които достигат до нас, засягат живота на жената и оплакват злощастната им съдба да се родят жени. В творбите си първите жени писателки внушават точно обратното – вместо да обвиняват

съдбата си, те се опълчват срещу несправедливостите, критикуват остро мъжете и остарелите порядки. Отличава се активността на героините, които поемат живота си в свои ръце.

Новите жени са световен феномен с местни характеристики за всяка държава. Тяхното значение в процеса на формиране на съвременната женска литература е ключово. Първите писателки на съвременна Корея са и сред първите представителки на новите жени в страната. Важно е да се отбележи, че не всички нови жени са писателки. Ким Мьонсун, Ким Уонджу и На Хесок приемат новите идеи, с които се сблъскват и се стремят да ги популяризират чрез творбите си. И трите получават много добро за времето си образование, включително и в чужбина. Те са първите, които се осмеляват да се изправят срещу патриархалните норми, а творбите им дават смелост на следващите поколения жени да се изявяват на литературната сцена.

Творчеството им се отличава с ясно очертаната сюжетна линия с включени мотиви от живота им. Прави впечатление, че и трите разглеждат някои общи теми в творбите си като избор на брачен партньор и правата на жените. Това, което е различно, са решенията, които вземат главните героини в развръзката на сюжета. Темата за уредените бракове е разгледана от три различни перспективи, които авторките предлагат. В *Кьонхи* На Хесок решава да подложи героинята си на себеизследване, след което тя преживява катарзис и решава да се противопостави на предложението на баща си. Ким Уонджу избира да опише самоубийството на героинята си в *Смъртта на едно момиче*, а Ким Мьонсун предлага бягството като изход от ситуацията в разказа *Моминска пътека*.

И трите писателки експериментират с различни жанрове като творят поезия, разкази, есета, автобиографични творби, преводи. Забелязва се известно предпочитание към епистоларната форма, както и избора на женски образи за главни герои. Друга обща черта в творбите им е влиянието на западните феминистки идеи на автори като Елен Кей и Хенрик Ибсен върху творчеството им. И трите редовно публикуват творбите си в актуални за периода вестници и списания.

Като че ли трите първи писателки в съвременната корейската литература стават по-популярни сред съвременниците си с начина си на живот отколкото с творбите си.

Житейските им пътища следват обрати - от популярни и обичани, те приключват живота си като забравени и отхвърлени. Вероятно основната причина за това е, че техните идеи изпреварват времето си и често биват неразбрани и отричани от консервативното корейско общество. В същото време, те имат щастието да бъдат напълно независими в творчеството си, без да следват утвърдени норми, както се случва с жените писателки от следващите поколения. Особено важно е да отбележим, че въпреки ограниченията на времето си и по-низшия им социален статут, първите три писателки на Корея оставят ценно литературно наследство.

Заклучение

В резултат на проведеното изследване беше представен и анализиран процеса на формиране на съвременна корейска женска литература с основен фокус първата вълна жени писателки, като се опитахме да идентифицираме пишещата корейка и да потърсим отговор на въпроса каква е нейната личност. На база на анализа на живота на Ким Мьонсун, На Хесок и Ким Уонджу правим извод за актуалността на заявената от Вирджиния Улф необходимост от „собствена стая“⁸. Първите пишещи жени на страната изглежда също са осъзнали тази нужда и открито я защитават в творбите си, като през цялото време се опитват да живеят като независими мислещи хора. В тази връзка, като се позоваваме на известното есе на Юлия Кръстева *Времето на жените*⁹, където тя дефинира фазите на феминизма, правим заключение, че разгледаните в настоящата работа писателки попадат в първата вълна – на егалитарния феминизъм. Характерно за неговите последователки е защитаването на правото на жените да имат място в линейното време на историята и политиката.

Изводите от настоящото изследване са резултат от проучени източници на български, западни и корейски автори. Всяка култура създава собствена картина на развитие, която се характеризира с определена ценностна система, специфични

⁸ Виж [Улф 2018].

⁹ Виж [Кръстева 1981].

обществени нагласи и характерен начин на поведение. За постигане на целта обстойно проучихме икономическата, културната и социалната обстановка на Корейския полуостров през Средновековието именно в ролята им на изграждащи механизми на тази картина и анализирахме промените, които настъпват в края на XIX – началото на XX век.

Така стигнахме до извода, че на първо място за формиране на съвременна корейска женска литература, следва да бъдат посочени именно тези съществени промени, които настъпват на полуострова. Отварянето на страната за външния свят и първите пътешествия на корейци на запад са едва първата стъпка от процеса. Последвалите реформи, навлизането на западни идеи, в това число и на изцяло нова религия в лицето на християнството, появата на модерно образование и преводна литература само ускоряват процеса. Широкото използване на изконното корейско писмо *хангъл*, женските печатни издания и появата на новите жени – носителките на прогресивното, които отхвърлят патриархата и се обявяват за равенство между половете – са сред ключовите фактори, които подпомагат появата на авторизирана от жени литература.

Сравнителният анализ на творчеството на писателките и диахронният анализ на двата периода – този на династия Чосон и на съвременната корейска литература, имаше за цел да се проследи жанровото развитие, да се изтъкне новото, и не на последно място да се докаже съществуването на една много стара литературна традиция, макар и отхвърляна в Средновековието. Съвременната женска литература е само едно естествено продължение на тези процеси, реализирането на което до голяма степен е подвластно на разгледаните външни фактори.

Въз основа на анализа на творчеството на първите пишещи жени правим следните обобщения:

Формирането на корейската женска литература в началото на миналия век не би било възможно без появата на новите модерно образовани жени. Те изиграват ключова роля за просвещението на жените и за желанието им да излязат извън дома и да се включат активно в обществения живот.

Творчеството на първите три съвременни писателки засяга много общи теми, а идеите за сюжетите обикновено се базират на лични преживявания. Чрез биографичните

елементи творбите преминават от интимното в публичното, от реалното във въображаемото. Главните герои и при трите авторки са жени, а епистоларният жанр е сред най-предпочитаните. И трите са силно повлияни от западни писатели като Ибсен и Елен Кей.

Въпреки общите теми, се откриват разлики в разгръщането на сюжетната линия, кулминацията и развързката на разказите. Чрез своите героини авторките представят виждането си за поставените проблеми. Откриваме разлики и в жанрово отношение. Докато Ким Уонджу от един момент от живота си започва да твори будистка поезия, то това не се отнася за другите две писателки.

Драматизмът в творчеството на трите писателки се подсилва от злощастната им участ в личен план. Те приключват живота си изоставени и отхвърлени от обществото, което няколко години преди това е следяло с интерес творчеството им. Единствено Ким Уонджу успява да избегне отчасти края, който сполетява Ким Мьонсун и На Хесок, като се отдава на будизма и чрез дейността си като монахиня постига уважение и почит, които не получава като писателка.

В дисертационния труд е проследен живота и е анализирано творчеството на всяка от писателките, като се търсят подбудите им да станат пишещи жени и влиянието, което различни събития и фактори оказват върху творчеството им. За всяка авторка, обект на настоящата работа, са изследвани представителни примери от поетичното и прозаичното им творчество, които доказват безспорния им талант.

Интересно е, че приносят на първата вълна съвременни писателки за литературното богатство на страната и модернизацията на обществото като цяло е признат едва през 80-те години на миналия век, когато според Ю. Кръстева¹⁰ започва третата фаза на феминизма. Проучванията към личностите им в Република Корея продължават да са актуални и към настоящия момент. Доказателство за това са редица научни конференции, посветени на житейския им път и творчеството им. Прави впечатление липсата на приемственост между темите на творбите им с тези на втората вълна пишещи жени, които се появяват в края на 20-те – началото на 30-те години на XX век. Въпреки, че Ким

¹⁰ Пак там.

Мьонсун, На Хесок и Ким Уонджу публикуват някои творби в този период, те са вече слабо активни. Сред следващите писателки изпъкват имената на Пак Хуасон, Кан Кьоне, Пек Шине. Темата за новите жени не попада във фокуса на произведенията им. Наблюдава се засилен интерес към класовата литература, а под влиянието на Русия се появяват леви идеи в творбите. Обсъждат се майчинството, реалността на японската окупация и трагедията на живота. Появяват се повече образи на мъже. Със засилването на цензурата, налагана от генрал-губернатора, в края на 30-те години ситуацията се променя и идеологическите и политическите идеи биват забранени. Появяват се художествени произведения с исторически елементи и такива, които изследват женската личност.

В България тепърва трябва да бъдат направени допълнителни проучвания върху женската литература на страната. Настоящото изследване трябва да се приема като начало на този процес. Надяваме се резултатите от него да станат отправна точка и основа на следващи изследвания. Би било изключително интересно да се потърси приемственост между първата вълна писателки и следващите поколения, както и да се проучи по-подробно женската литература на XX и XXI век. Интересно е да се проследи появата и на жени драматурзи, каквито липсват сред първите пишещи жени, както и да се обърне внимание на писателките в корейските диаспори. В същото време, настоящият труд допълва вече направените изследвания върху цялостния облик на съвременната корейска литература и спомага за по-пълното ѝ разбиране.

Справка за приносите в дисертацията

1. Анализирани са представителна женска проза и поезия от времето на династия Чосон в контекста на социалните порядки от периода.
2. Изследване на явлението „нови жени“ в Корея.
3. Задълбочено проучване на женските печатни издания от началото на миналия век и по-конкретно на първото изцяло женско списание в страната *Нова жена*.
4. Анализирани са творчеството на трите пишещи жени, сравняване на приликите и разликите в техни ключови творби, и интертекстуалния анализ на произведенията им.
5. Превод от корейски език и анализ от докторанта на първия съвременен женски разказ *Момиче под подозрение*, написан от Ким Мьонсун.
6. Авторски превод от английски език и анализ на откъси от статии на На Хесок и Ким Уонджу.
7. Превод на поезия от корейски език на всяка от трите първи авторки на Корея.

Литература, цитирана в автореферата:

Изер, 2003: Изер, Волфганг, Ковачев, Огнян, Кьосев, Ал. съст. *Рецептивната теория. Четенето в епохата на медиите, компютри и интернет. Сборник с доклади от Международна конференция*. София, 2003.

Изер, 2004: Изер, Волфганг. *Обхватът на интерпретацията*. София, 2004.

Ким-Рено 2004: Kim-Renand, Young-Key. *Creative Women of Korea. The Fifteenth Through the Twentieth Centuries*. New York: Routledge, 2004.

Кръстева, 1981: Kristeva, Julia. *Women's time*. In *Signs*, Vol. 7, No.1 Autumn. University of Chicago Press, 1981.

Мин, 2019: Мин, Джин Ли. *Пачинко*. Вагон 2019.

Улф, 2018: Улф, Вирджиния. *Собствена стая*. Колибри, 2018.

Шин, 2008: Шин, Кюнсук. *Моля те, погрижи се за мама*. Колибри, 2008.

Публикации, свързани с темата:

1. *Възможности за професионална реализация на жените в Република Корея* в <https://sites.google.com/site/koreanstudiesineasterneurope/sbornici> - Международен студентски семинар Традицията в съвременето; с. 8 - 15

2. *Промени във възможностите за образование на жените в Република Корея* в Азия и светът – взаимоотношения и взаимодействия – 2016 – Сборник доклади от юбилейната V Национална научна конференция с международно участие 15 декември 2016 година; Пропелер 2017, София; с. 341 - 347

3. *Политики на Република Корея за осигуряване на равни трудови възможности* в XIV конференция на нехабилитираните преподаватели и докторанти от Факултета по класически и нови филологии; Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, София 2017; с. 230 – 235.

4. *Reasons for Gender Pay Gap in the Republic of Korea* в Korean Society Today. Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, София 2018; с. 137 – 139.

5. *Шиньоджа – първата сцена на новите жени в Корея* в XV конференция на нехабилитираните преподаватели и докторанти от Факултета по класически и нови филологии; Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, София 2018.

6. *Дворцова литература от династия Чосон – източник от първо лице за живота в кралските покои* в От Монголия до Корея. Юбилеен сборник по случай 60-годишнината на проф. д-р Светла Къртева-Данчева; Камея, София 2018; с. 184 – 191.